

Підлипна Р. П.,
д.е.н., доцент, професор кафедри обліку та оподаткування,
Ужгородський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ОЦІНЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Дослідження інтелектуального капіталу завжди актуальна тема і є предметом обговорення серед науковці та практиків у всіх сферах. Багато підприємств роблять спроби визначити вартість їхнього інтелектуального капіталу. Цього вимагають як інвестори так і партнери.

На практиці методи оцінки інтелектуального капіталу тісно пов'язані з методами оцінки його складових частин: брендів, торгових марок і, найголовніше, людських ресурсів.

Необхідність вимірювання й оцінки вартості людських ресурсів вперше була визнана проф. Р. Германсоном ще у 1964-му році [1].

У наступні роки низка відомих вчених поступово обґрунтували і розробили теорію вимірювання вартості й оцінки інтелектуального капіталу.

Всю сукупність існуючих методик оцінки інтелектуального капіталу можна розподілити на 4 групи [2].

Перша група - методи прямої грошової оцінки окремих компонентів інтелектуального капіталу з наступним їх інтегруванням у загальний показник. Близькими в методологічному плані до прямих методів є методи другої групи, які передбачають нарахування оцінки в балах за кожний компонент інтелектуального капіталу. Третя група методів - методи ринкової капіталізації - спирається на підрахунок різниці між ринковою вартістю компанії та балансовою вартістю її активів. До четвертої групи відносяться методи, що передбачають розрахунок віддачі на активи компанії (ROA) та порівняння даного показника з аналогічним для галузі в цілому.

Результати попередніх досліджень пропонують багато методів вимірювання інтелектуального капіталу.

На нашу думку, більш прийнятною є методика інтегральної оцінки інтелектуального капіталу, що передбачає експертні методи оцінювання. У ролі експертів можуть виступати як аналітики, так і залучені зі сторони спеціалісти.

Інтелектуальний капітал підприємства може оцінюватися за декількома рівнями: високий; задовільний; незадовільний; практично відсутній.

Якщо ми маємо систему показників K_i ($i=1, \dots, m$), через які оцінюємо рівень інтелектуального капіталу підприємства, то нас цікавитиме середній рівень інтелектуалізації k_i . Значення x_i показника інтелектуалізації K_i можуть коливатися в інтервалі від 0 до 1. При цьому для оцінювання інтелектуального капіталу використовують таку логічну конструкцію:

$$x_i = \begin{cases} x_i^b, & \text{якщо } k_i^s < x_i \leq 1, \\ x_i^s, & \text{якщо } k_i^{ns} < x_i \leq k_i^s, \\ x_i^{ns}, & \text{якщо } k_i^o < x_i \leq k_i^{ns}, \end{cases}$$

У цьому співвідношенні рівень інтелектуалізації підприємства за кожним елементом інтелектуального капіталу позначено таким чином: *b* – високий рівень, *s* – задовільний, *n_s* – незадовільний, *o* – практично відсутній.

Кожне підприємство може самостійно визначити систему показників, яку можна використовувати для оцінки інтелектуального капіталу незалежно від формату і спеціалізації. Перелік показників може бути змінений або доповнений в процесі, в залежності від потреби, тобто незмінною залишається лише сама методика оцінки. Рекомендований перелік показників з визначеними пороговими значеннями представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Оцінювання рівня інтелектуалізації підприємства з використанням експертних оцінок

Показники	Позначення показника	Цільове (максимальне) значення інтелектуалізації, %	Порогові значення			
			Високий	Задовільний	Незадовільний	Фактичний
Ринкова вартість підприємства відносно до її балансової вартості	<i>k</i> ₁	500	1,0	0,4	0,2	н.в
Рівень компетентності кадрів за стажем	<i>k</i> ₂	80	1,0	0,75	0,5	н.в
Рівень компетентності кадрів за освітою	<i>k</i> ₃	95	1,0	0,8	0,6	н.в
Рівень плинності кадрів	<i>k</i> ₄	90	1,0	0,8	0,6	н.в
Рівень соціального порядку	<i>k</i> ₅	90	1,0	0,7	0,5	н.в
Рівень використання програмного забезпечення	<i>k</i> ₆	90	1,0	0,6	0,3	н.в
Рівень якості управління підприємством	<i>k</i> ₇	100	1,0	0,7	0,3	н.в
Ступінь задоволення клієнтів (споживачів)	<i>k</i> ₈	100	1,0	0,7	0,3	н.в

Оцінка інтелектуального капіталу, потрібна сучасним підприємствам для порівняння власних можливостей з потребами ринку, для забезпечення зміцнення позицій і виживання в умовах конкуренції. Оцінка і прогнозування змін у складі інтелектуального капіталу підприємства сприятиме поліпшенню аналізу конкурентних стратегій і науковому обґрунтуванню стратегічних управлінських рішень на перспективу.

Література

1. Hermanson R.H. Accounting for human assets. Occasional Paper No. 14, East Lansing Michigan Bureau of Business and Economic Research, Michigan State University, East Lansing, MI, 1964.
2. Sveiby K.-E. Methods for Measuring Intangible Assets. Updated 27 April 2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:: <http://www.sveiby.com/articles/IntangibleMethods.htm>